

naša dežela po mačehovsko za svoje učitelstvo.

Tudi k točki 4. nekoliko besed, da bodo vsi tovariši vedeli, kako je prejšnji deželni zbor sestavljala zakon, ki upošteva stanarino v pokojnino. Namenoma je tako skrpulca ta zakon, da ne bo nikdar predložen v sankcijo, ako se ga ne popravi v smislu vladnih zahtev. Skoraj gotovo bo moral romati zopet v plenum deželne zbornice, kjer ga morajo prikrojiti po vladnih določbah. Tudi to je bilo potreba povedati sedanjim deželnim očetom, ki baje imajo boljše in resnejšo voljo urediti učiteljske plače. Koliko učiteljev čaka z nestrpnostjo te sankcije? Opravičenost takega zakona je sama po sebi umljiva. Saj vendar mora imeti streho nad seboj tudi učitelj, ki je štirideset ali v smislu § 5a. osnovnega državnega šolskega zakona 35 let služboval v javni službi v blagor občine, dežele, države in svojega naroda. Kolika usmiljenost (!) se zrcali v dosedanjih naših deželnih zakonitih določbah, ki odrekajo učitelju stanovanje (ali stanarino) pod krščansko streho, ko je izčrpal pri vzgoji mladine vse svoje telesne in duševne moči. Radovedni smo, ali bomo mogli reči tudi tem deželnim poslancem. »Src nimajo!« Upajmo, da ne!

Končno v 5. točki peticije zahtevamo zvišanje stanarin in umljivo samo ob sebi. Sam predsednik deželnega društva, tovariš Bajt, mora plačevati za stanovanje večjo najemnino, nego prejme po svoji plači za stanarino.

Toliko v pojasnilo, da se ni s to društveno peticijo kršilo stanovske solidarnosti v smislu zahtev naše Zaveze, slovenske Zveze in vsega avstrijskega učitelstva. Opozorilo se je naš novi — in baje po srčnem čuvstvomani plemenitejši deželni zbor — na nekatere krivice, ki se gode učitelstvu njegove dežele, da jih odpravi in da dokaže, da oklepa vse svoje učitelstvo z enako ljubeznijo in da ustvari enakost v njegovih plačah! Na uspehe našega stanovskega boja smemo upati z vso gotovostjo, ako sklenemo svojevrstne in vstopijo v naša okrajna in deželna društva vsi — prav vsi učitelji in učiteljice do zadnjega člana našega stanu v vsi deželi. V stanovskih zborovanjih pa več ognja in pozitivnejšega dela za naše pravice in v ta namen: »Vsi na krov!« Morali bomo prirediti shod vsega deželnega učitelstva slovenske in italijanske narodnosti, povabiti vse deželne poslance in glasno manifestirati naše pravice in težnje vsega avstrijskega učitelstva, ki solidarno zahteva enake plače z državnimi uradniki. Tako napravimo in naša Zaveza v družbi z slovensko Zvezo in avstrijskimi »Zvezami« poroče, da smo goriški učitelji hrabri bojovníki za svoje pravice. V ta namen pa tovariši in tovarišice: »Na delo povsod, v domačih vaseh, tudi pri politiki in sodelovanju pri našem časopisu! Le zavijte peresa vsi in z uma svetlim mečem dosežemo naše stanovske pravice v polni meri!«

Iz naše organizacije.

SKUPNE ZADEVE.

Zveza slovenskega učitelstva v Avstriji je imela 19. in 20. avgusta na Dunaju svojo odborovo sejo. Navzoči so bili: predsednik M. Hajny, predsednikov namestniki Peter Skalicky, Stan. Nowak, Marjan Jakymovskij, tajnik Jos. Závoda, blaginik Ivan Stranskyj, člani odbora: Jos. Smrtka, B. Skala, Vinc. Erbenova (za B. Zelinkovo), Hub. Vitkovič, Gabriel Skalmach, dr. Henrik Karanek, Julian Smulikordsko, Josip Bron, Szado, Luka Jelenc, Jan Ludvíček, Ante Opašič, poklicani referenti Kamil Buzek in Josip Havlik in gosti Fr. Kučera iz Sudice na Moravskem, in Mihajlo Senyica iz Sytichove v Galiciji.

Predsednik M. Hajny otvori sejo, izrazi svoje veselje nad tem, da so navzoči vsi člani odbora. Objasni, zakaj ni bilo mogoče izvesti prvega sklepa, da bi se seja odbora vršila v Ljubljani; zborovanje Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev je bilo predstavljeno na septembru, ko se v Galiciji že poučuje, tako da bi se poljskim in ukrajinskim zastopnikom ne bilo mogoče odborovih sej udeležiti in zato je bila seja določena na Dunaj. Sešli smo se v dobah, ko so slovenska obzorja mračna. Zanimalo se je sicer nekoliko na Balkanu, zato pa v naši državi slavi absolutizem nad slovanskimi narodi svoje orgije; poleg komisarijata na Hrvaškem je uveden tudi komisarijat na Češkem in pripravlja se tudi za Istro; potom absolutizma se namerava slovanske narode potlačiti k tlom; zistem, ki vlada sedaj, ima za vse boleznij en sam lek. Svetle točke so zmage naprednih strank na Moravskem in narodne na Goriškem; to nam daje upanje, da se tudi na Kranjskem posreči zmaga napredka. Na Dolenjem Avstrijskem grozi uzakonitev Koliskovih pred-

logov in treba bo prav previdnega in vztrajnega dela, da se to prepreči. — S pristopom ukrajinske organizacije v Bukovini in poljske organizacije v Sleziji v Zvezo, obsega ta sedaj vse slovanske deželne organizacije razen Dalmacije, kjer sploh nimajo deželne organizacije. Predsednik se je po odborovem sklepu pogajal z dalmatinskimi tovariši obeh strank, s starimi in mladimi; dobil je zagotovilo, da bo organizacija tekom leta osnovana, do sedaj se to še ni zgodilo, morda le zaradi osebnih nesporazumov. — Letos je praznoval 60letnico prvi predsednik zveze, tov. Josip Černy. Poznate njegove zasluge in gotovo soglašate, da se mu pošlje pozdravno pismo (odobravanje). Tudi naš podpredsednik dobri Peter Skalicky in tajnik Jožef Závoda sta slavila lani svoji 60letnici. Tudi njima častitamo. Podpredsednik tov. Stan. Nowak je bil za svoje zasluge imenovan za častnega člana poljske organizacije; čestitamo mu iz vsega srca. Prihodnje dni zboruje v Zagrebu Savez hrvatskih učiteljskih društev in Hrvatsko-pedagoški književni zbor. Gotovo soglašate, da se jim pošlje pozdrav. (Odobravanje.)

I. Tajnikovo poročilo.

Tov. Josip Závoda je podal naslednje tajniško poročilo: Zveza slovenskega učitelstva v Avstriji združuje razen Dalmatincev skoro vse slovansko učitelstvo kraljestev in dežel, ki so v državnem zboru zastopane, po številu 26.628. V zvezi se nahajajo naslednje učiteljske organizacije:

1. Zemsky Ustředni Spolek Jednot Učiteljských v král. Českém 8728 članov.
2. Zemská Ustředni Jednota učitelstva meštanských škol českých v král. Českém 1200 članov.
3. Zemská Ustředni Jednota Učitelů v král. Českém 1400 članov.
4. Ustředni Spolek Jednot Učiteljských na Morave 6054 članov.
5. Zemská jednota učitelstva meštanských škol na Morave 400 članov.
6. Ustředni spolek českého učitelstva ve Slezku 440 članov.
7. Jednota českého učitelstva v Dolních Rakousích 50 članov.
8. Krajowy Związek Nauczycielstwa Ludowego w Galicyi, Krakow 4963 članov.
9. Vzájemna Pomoc haličských i bukovinských učitelův i učitelok, Lvi 900 članov.
10. Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev v Ljubljani 1522 članov.
11. Narodna Prosvjeta, Istra 191 članov.
12. Polskie Towarzystwo Pedagogiczne w Cieszymie 508 članov.
13. Vilna Organizacyja ukrajinskoho učitelstva na Bukovyni 272 članov.

Zveza kot mogočen izraz solidarnosti slovanskega učitelstva gre za najvišji smotri težnji slovanskih narodov: stoji na straži za vsestranstvo kulturnih njihovih delavnic — šol — in se poteza za neodvisnost učitelstva po znanstveni, stanovski, predvsem pa materialni. Na občinih zborih si stavlja nove smotre in z vztrajnim delom v odboru in v posameznih udeleženi deželnih organizacijah se izkuša približati postavljenemu idealu.

Na zadnjem občnem zboru delegatov v Krakovu dne 23. julija 1912 so se obravnavala sledeča vprašanja: 1. O višji učiteljski izobrazbi. Po temeljitih izvajanih referentah tov. B. Skale, ki je utemeljeval to kardinalno zahtevo slovenskega učitelstva, je bila sprejeta odgovarjajoča resolucija, h kateri se je pripojila druga, ki zahteva svoboden razvoj vsega šolstva vseh avstrijskih narodov v njihovem materinem jeziku.

2. O definitivnosti okrajnih šolskih inšpektorjev je referiral tov. P. Skalicky, in sklep občega zbora je bil za daljše korake merodajen. Ker je vprašanje definitivnosti okrajnih šolskih inšpektorjev spodobno, da globoko in škodljivo poseže v narodnostne razmere slovenskega šolstva, zato ji je Zveza obenem s Ustrednim radou českých zemských posvečala kar največjo pozornost. Obe korporaciji sta izdelali skupno predlog s temi glavnimi zahtevami: a) Izbera okr. šol. nadzornikov izključno iz vrst učitelstva, ki mu je znana praksa na ljudskih in meščanskih šolah; b) konkurzno postopanje pri imenovanju; c) soudeležba plenuma tozadevnega okrajnega šolskega sveta; d) obveznost terna, ki ga predlaga okrajni šolski svet; e) oddeljenje administrativne stvari od didaktično-pedagoške. Ta predlog je v parlamentu naučnemu odseku predložil in zagovarjal poslanec tov. Al. Konečný. Prav podoben predlog je prinesel v odsek tudi nemški soc. demokrat Glöckel v sporazumu z Nemško-avstrijsko učiteljsko zvezo; razlika je bila samo v tem, da je Glöcklov predlog zahteval definitivno in to naenkrat pri vseh. Proti tem predlogam je tu vladna predloga, izdelana od

prvega referenta posl. Kasperja, ki pobija vse naše zahteve in izroča imenovanja okrajnih nadzornikov v roke naučnega ministra s pridržkom, da bi ta mogel definitivno nastavit le tega, ki ga spozna za vrednega. Ta poslednja točka je, ki zbuja pozornost. Pri poimenskem glasovanju o teh predlogih je glasovalo 24 članov naučnega odseka za definitivno, in le 6, od teh 5 čeških in 1 okrajinski, jih je glasovalo za provizorij. Tudi vsi izpreminjevalni predlogi, ki so jih predlagali naši prijatelji, so bili dosledno zavrnjeni, edino zahteva, da bi inšpektorjem za pisarniška dela bila pridružena pomožna sila in da bi inšpektorji imeli posebno funkcijsko doklado, je bil sprejet vključ odporu zastopnika finančnega ministrstva. Nadzorniško vprašanje še ni rešeno, ker ni končno obravnavanje o njihovem materialnem položaju. Zveza je storila vse, kar je mogla. Resolucijo krakovskega občnega zbora je predložila poslaniškim klubom v državnem zboru. Sestavljen je memorandum, ki se je poslal vsem članom naučnega odseka s prošnjo, da bi se pri rešitvi tega vprašanja upoštevali interesi šol. Dne 13. julija so osebno intervenirali tov. preds. M. Hajny s članom odbora tov. Gab. Stohmachom in zastopniki Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego v Tešinu pri novem referentu posl. P. Londzini v Tešinu. — 4. Četrta točka občnega zbora v Krakovu, o izpremembah državnega šolskega zakona z l. 1869 in 1883, ki je naročila odbor: napraviti vse potrebne korake, da bi vsi državni poslanci delali na skorajšno izpremembo § 55. drž. šolskega zakona v smislu sklepa naučnega odbora državnega sveta, je bila predmet intenzivne skrbi predsedništva Zveze, ki je porabil pomladansko zasedanje državnega zbora in pismeno prošil vse slovanske poslance, da bi delali za pretres finančnega načrta, ki bi omogočil izpolnitev zahtev učitelstva po ureditvi plač, ki bi se zlagale z dohodki državnega uradništva istovrstne izobrazbe. Deželne organizacije, ki so združene v Zvezi, bi naj podale do konca šolskega leta 1912/1913 predloge za izpremembe omenjenih državnih zakonov. — 5. V slučajnostih se je obravnavalo tudi o ustanovitvi skupnega zdravilišča na Rabu. O tem vprašanju se bo še natančneje poročalo.

Predsedništvo zveze je imelo 25. novembra 1912 sejo na Dunaju v prisotnosti 7 članov (Hajny, Skalicky, Jakymovskij, Stranskyj, Skala, Ludvíček, Kladova). Obravnavalo se je: 1. O stanju češkega šolstva v Nižji Avstriji, posebno na Dunaju, kjer rolni nemški šovinizem proti vsemu slovanskemu šolstvu. Ako se sprejme Koliskov predlog, tedaj grozi nevarnost ne le češkemu šolstvu, temveč bi bila onemogočena ustanovitev vsake druge slovanske šole na Nižnjem Avstrijskem, posebno na Dunaju, četudi to vidno nasprotuje členu 19. osnovnega drž. zakona iz leta 1867 in § 6. drž. šolskega zak. z leta 1869. Izdelan je bil obširen memorandum, podprt s statističnimi podatki o narodnostnih razmerah na Nižnjem Avstrijskem sploh in na Dunaju posebe in oddan slovanskim klubom za vse njihove poslance s prošnjo, da bi tem razmeram posvečali posebno pozornost in tako odvrnili nevarnost uzakonjenja Koliskovega predloga. Izjava predsedništva Zveze o brutalnem ravnanju dunajskega magistrata proti češki šoli v III. okraju se je poslala vsem učiteljskim časopisom. — 2. V smislu krakovskih sklepov se je obravnavalo o znižanju cen na železnica za učitelje ljudskih in meščanskih šol. Že v Lukačovicah je utemeljeval leta 1910 to zahtevo tov. Jakymovskij. Od te dobe dela to Zveza in Ustredni rada českých zemských organizaci za njeno udeležitev. Izdelana je bila peticija na železniško ministrstvo in za tri druga ministrstva: vojnno, domobransko in naučno. Odgovor ministrstva železnice se glasi, da se znižanje voznine ne dovoli. Vojno ministrstvo je sporočilo, da je prošnjo odstopilo ministrstvu železnice (za to ga nismo prosili, temveč za podpiranje naše prošnje). V drugi polovici države uživa učitelstvo precejšnje ugodnosti. — 3. Tretja točka obravnavanja na Dunaju je bil sklep o akciji za izpremembo § 55. drž. šolskega zakona in za sanacijo deželnih financ. Stanje učiteljskih plač na Češkem je opisal tov. B. Skala in P. Skalicky, razmere v Galiciji tov. M. Jakymovskij in Iv. Stranskyj. Sklenilo se je intervenirati skupno s predsedništvom nemške Zveze pri ministrskemu predsedniku grofu Stürgkhu in pri poslaniških klubih, kar se je drugi dan tudi zgodilo. — 4. Za člana Zveze je bila sprejeta organizacija ukrajinskega učitelstva v Bukovini: Vilna organizacija ukrajinskoho učitelstva na Bukovyni. — 5. Polskie Towarzystwo Pedagogiczne v Cieszu-Nie je bilo naproseno, da bi svojo prošnjo za sprejetje v Zvezo, ki jo je že enkrat napravilo, še en-

krat podalo. To se je že zgodilo. Zato predlagamo odboru, da bi Polskie Towarzystwo Pedagogiczne bilo sprejeto za člana Zveze in da bi sprejetje bukovinske organizacije bilo potrjeno. — 6. Blagajniško poročilo tov. Iv. Stronskega je bilo vzeto na znanje in v slučajih neparavnih plačevanj storjeni potrebni koraki. 7. Za zbirke za ranjene Jugoslovane je prišla zahvala v imenu srbskega učitelstva od tov. M. Stepanoviča iz Belgrada, katero je predsednik sporočil. — 8. Predlog tov. Vaška na zenoostavljenje češkega in poljskega pravopisa je bil dan v pretres Osrednjemu svetu čeških deželnih organizacij in kraj. Związku naučyc. polskiego. Predsedništvo Zveze priporoča zenoostavljenje, da se s tem ustrezne potrebam najširših ljudskih vrst in da bi se jeziki napravili pristopnejši za druge narode. — 9. Obravnavala se je situacija slovenskega naprednega učitelstva na Kranjskem, kjer je izpostavljeno najhujšemu preganjanju s klerikalne strani. Slovenska organizacija se poziva, da sestavi spominski spis in obljubljena ji je pomoč »Zveze« v sporazumu z nemško »Zvezo«. Spominski spis je že tiskan v slovenskem jeziku in tudi v nemškem prevodu, češki prevod je pripravljen za natis. Vsem organizacijam se je razposlal izvod slovenskega originala in delajo se priprave za daljše korake. — 10. Sklenjena je bila odborova seja v Ljubljani.

(Dalje.)

Književnost in umetnost.

Utva in Mira: »Pravljice«.

Ocena. — Spisal: Ferdo Plemič.

(Konec.)

V metričnem jeziku naše babice niso pripovedovale pravljic, a zato tem bolj poetično. V tej bajki pa bo otroka motila vrhutega hipno označena interkalacija o Viharju in kraljčini. Poleg tega pa se burja ne rodi na Krasu. To je prirodna resnica.

Po številu je Mira več »pravljic« podala, po vsebini pa mnogo manj. Snovi je v Mirinih proizvodih res ubogo malo. Po dejanju kriči otroška duša, a tu je v tem pogledu tako malo, da se ti dozdeva, da stojiš pred širno Saharo. Besed pa — besed celo morje! O dveh Mirinih »pravljicah« sem uvodoma že govoril. O vseh ne kaže tu govoriti. Edina ganljivo lepa je Mira na bajka o »podrtim borovcu« vključ jezikovnim hibam in sentenci v prvi vrsti na strani 15. — Ali glede te bajke imama jaz isti pomislek, ki ga je izrazil kritik J. Wester v »Zvonu« (št. 6, leta 1913.) in ki se glasi: »Personifikacij dreves otrok ne more dobro pojmovati, še manj pa kako se drevesa med seboj ženijo.« (Ocena P. Fleretove »Babica pripoveduje.«) Seveda kritiki govorijo, mladinski pisatelji pa pišejo. Zato bo treba nekoč res energično očistiti naše mladinske knjižnice sličnih »modernih« proizvodov. Jaz za svoj del rajši dam knjige željnemu, povesti lačnemu dečku sto molitvenikov v roke, negoli eno samo tako brezresno zbirko blelih, razvlečenih bajk ali povesti, ki niso ne krop ne voda. Odkod pa naj naša mladina vzame čvrsti mozeg v svojo duševno hrbtnico, če ji bomo podajali le tako bledolično pičo, ki še v črevljih ne de dobro?

Da se vrnem k Miri! Tudi ona proti prirodni resnici pripisuje mački »zlobne« oči. (Str. 77.) Uboga obrekovana in od mladinskih pisateljev krvočeločno preganjana mačka! Vse je na tebi »zlobno«, »hinnavsko«, »potuhnjeno«, »nezvesto«, »grdo« itd. Čudom se čudim, da imajo vključ temu otroci mačke, posebno mlade mačke, še najrajši med vsemi štirinožci. Je li se mladinski pisatelji iz tega nočejo res prav ničesar naučiti? Ali pa hočejo mladinski pisatelji (vsaj nekateri) povsem zatreti mačji rod in potem sami loviti miši? Pustimo lepi živalci le njene državljanske pravice in ne smešmo se!

Toliko o vsebini »Pravljic«. A jezik? Tu smo pri velevažni točki, v kolikor se mi namreč zdi, da se je odbor družbe sv. Mohorja naravnost zaljubil v — recimo — »poetični« jezik teh pravljic. Podkupljen po tej »poeziji v prozi« je menda odbor družbe sv. Mohorja zapadel v nemnevno sodbo, da stoji pred delom eminentne poetične vrednosti. To je zmot. Tako brezokusno se ne sme pripovedovati ne malim ne velikim. To takoj približem. Jezik v pravljici bodi poetičen, da, ali poezija naj se izraža v največji preprostosti, a ne v celih odstavkih metrično umerjenih stavkov, ki se brez vsega prehoda vrste z nevezano besedo, ker je namreč tankaj pisatelj »poezija« pošla. Ali vse v verzih in kiticah, ali vse — in to je za otroka najbolje — v pošten kranjski prozi! Ono »igračkanje« z verzji sredi proze pa le škodi okusu in umevanju, ter slovniški pravilnosti, ker poraja nestvore, kakor je tale:

Z večernega sprehoda še se mi vrnilo niso in to me veseli, ker kadar si pri meni majka (!) ti, najraje sama sem s teboj! (Str. 6.)

To je tako silovito razvlečeno, da človek kar do sape ne pride. Taka mesta se rada ponavljajo, posebno pri Utvi, preobračajo naravni besedni red in prisilijo pisateljico, da naravnost greši proti slovni. Slično brezokusnost si je privoščal že kdaj likvidirani nemški »pisatelj« najslabšega spomina — H. Claren. S to razvado, ki stremi menda za tem, da preplavi našo mladinsko književnost, treba enkrat za vselej obračunati. Pišite otrokom pesmi ali pa pustite verze pri miru in pišite v vzorni prozi. Sicer pa »Pravljice« šepajo še na teh jezikovnih grehih:

Vprvo je tužk več negoli preveč. V vsakem mladinskem spisu je vsaka tužka nepotrebna, obsodbe vredna, ker otežkoča umevanje in rodi v otroku misel, da Slovenci nimajo svojih besed. V »Pravljicah« pa tužke kar mrgole. Tu se omenja: princ (kraljevič), paž (dvorjančič), melodija (napev), muzikant (godec) in druge, ki jim dobro znanih slovenskih izrazov ne bom pristavil, n. pr. vagabund, baldahin, portal, fin, eleganten, uniforma, arkade, balkon, register in še cela vrsta sličnih. Poleg tega strahoviti aparat tužjih imen za cvetice n. pr. erika (vres), ciklamin (korček), encijan (svedec), rododendron (rdeči sleč) itd. Pisateljici se menda ni zdelo vredno pogledati v kakšno slovensko rastlinošlovje. Poleg tega tuje sestavljenke, kakor »priklometril je« ter nove skovanke in otroškemu umevanju previsoki izrazi. Druga napaka je zopet, da v knjigi težko naletiš na samostalniki, ki nima pridevnika pred seboj. Za dokaz stran 52, kjer imajo (sicer tudi drugod še) nekateri samostalniki kar po dva, tri opisovalne pridevnike, n. pr. (v bujnih, senčnih in duhtičnih gajih), v »zlatem solnčnem svitu«, tanka, pestroboba halja« itd. To dela pripovedovanje sila dolgočasno. Nu in slednjič zadeneš ob take jezikovne škrti kakor so:

»Težkega vprašanja za ukrotitev zlih duhov...« (Str. 8.) »Koprena sna«, »cel gozd« (str. 15), »pasja rožica« (Hundsrose = šipek!), »letenski dan«, »ljubavne sreče ometena žuželka« (str. 17) »na krilih od svile« (str. 33) itd. skoro vsaka stran.

Tu je trebati in gladiti! Ne pa prisiljenih verzov spravljati v prozo. Sicer pa je drugače igranost z »mekim mahom« in »čopom čepice« tudi ravno zadosti v knjigi. O raznih plesih, in kako je plesalca odslavljal in drugo pa nas »Pravljice« prav dobro pouče. Privrčka »zabit« in »neumen« se tudi do siteda ponavljata. Sploh — slog trd in okoren ter neslovenski, vsebine malo, pravljic skoro nič. Knjiga menda ni tu samo za to, da bomo morali otrokom na podlagi Čotičevih risb — sproti izumljati primernih pravljic. Sama bi morala kaj podajati otroku, kaj tečnega, bodisi tudi bajnega. A ona leži pred nami taka, da me je strah njene praznote. Ne, to niso pravljice, in za otroke celo ne, naj reče kdorkoli karkoli hoče. Odbor družbe sv. Mohorja bi moral take spise, preden jih natisne, dati v pretres šolnikom, menim ljudskošolskim učiteljem, ki so v sodbi sicer »nemerodajni«, a vohbe pa zadenejo dobro. Potem bi marsikatera mladinska publikacija sprejela povsem drugo lice, preden bi prišla v one roke, ki jim je namenjena.

Govoril sem skoro preobširno, a govoril sem, ker mi je vprašanje mlad. književnosti priralo k srcu. Sklepno pritrdim, da sem govoril na sram. Sklepno mlad. književnik in ljudem dobrega okusa. Kar tiče gotove »mladinske pisateljice« in odbore — to pa je drug križ, ki si ga jaz ne upam dvigniti. —

Srednješolski vestnik.

»Dante in Petrarca v Trstu. Tržaški mestni svet je svoj čas sklenil imenovati obe mestni gimnaziji po obeh laških pesnikih Dante in Petrarca. Namestništvo je pa tozadevni ukrep mestnega sveta razveljavilo. V utemeljitvi te odredbe se glasi, da sta oba ta dva zavoda sicer mestna, a sta javna in imata enake pravice kot državne gimnazije. Po tozadevnih določilih pa je dovoljeno imenovati take zavode edino s cesarjevim imenom ali pa z imenom katerega drugega člana cesarske hiše. Tako se tedaj imeni Dante in Petrarca za enkrat še ne bodeti svetili na tržaških mestnih gimnazijah.

Politiški pregled.

* Nove vojaške zahteve. Vojna uprava zahteva: 1. Naknadni kredit 350 milijonov kron kot stroške za mobilizacijo. 2. Zvišanje rekrutnega kontingenta za 35.000 mož, kar stane 50 milijonov. Od te

svote pride 11 milijonov kot prvi obrok v proračun za l. polletje 1914. 3. Gradnja 4 novih dreadnoughtov in nekaj križark in drugih ladij za skupno svoto 426 milijonov. Ta svota naj se razdeli na 5letne obroke, katerih prvi se stavi v proračun za l. 1914—1915.

* Kranjski deželni zbor je razpuščen, in nove volitve se bodo vršile v mesecu decembru letos.

* Štajerske deželne finance. Proračun za l. 1914 na Štajerskem izkazuje okroglo 20.000.000 K deficita.

* Energični nastop državnega uradništva za izvedbo uradniške pragmatike. V tork zvečer je bilo na Dunaju velikansko zborovanje delegatov avstrijskih državnouradniških organizacij, da zavzamejo svoje stališče napram zavlačevanju službene pragmatike. Zborovanja se je udeležilo tudi mnogo državnih poslancev, več jih je tudi govorilo. Na shodu je prišlo ponovno do jako burnih prizorov, in zastopnik vlade je parkrat zagrozil z razpustom shoda. Sprejeta je bila resolucija, ki izjavlja, da so avstrijski državni uradniki že siti igranja z njihovimi življenjskimi interesi, zaradi česar zahtevajo od poslancev, naj takoj na prvi seji parlamenta urgirajo vso zadevo in izvedejo razjasnjenje življenjskega vprašanja avstrijskih državnih uradnikov, sicer da si bosta morala vlada in parlament sama pripisati vse posledice nadaljnjega zavlačevanja življenjskih interesov državnih uradnikov.

Učiteljski konvikt.

Darila. Klub narodnonaprednih deželnih poslancev ob zaključku kranjskega deželnega zbora 50 K. Učiteljstvo meščanske šole v Krškem 15 K. namesto venca na krsto svojemu tovarišu Milanu Vršču. Tov. Fran Erjavec, učitelj na Mišicah pri Divači 2 K kot kazni, ker se ni mogel udeležiti »Zaveze« zborovanja. Hvala! — Letnina za l. 1913: Nadučitelj Anton Pavčič iz Kostanjevice. Hvala!

Kranjske vesti.

—r— Ruska šola za otroke. »Slovenski klub« je sklenil, da otvori v Ljubljani rusko šolo za otroke. Namen te šole je, da se otroci nauče cirilice in da se nauče čitati ruske knjige za otroke. Izkušnja uči, da se da v tem oziru pri mladini doseči lepih uspehov. Otroci se jako radi uče sorodnega jezika in z lahkoto premagajo prve težave cirilice. Čitanje lepih ruskih pravljic, ki jih lahko razumejo, pa jim dela veliko veselje. Doseli smo pitali našo dečo z nemškimi »Märchenbüchern«. Odkrijmo jim bajni slovanski svet, ki je mnogo lepši od nemškega. Znanje cirilice postaja v današnjem vsakdanjem življenju vedno večje važnosti. Potrebuje jo inteligent, trgovec, obrtnik. Čim prej se je otroci nauče — tem bolje. Ponos Slovana zahteva, da pozna cirilico. Zato upa »Slov. klub«, da bo mnogo staršev priglasilo otroke za rusko šolo. Pouk bo od 5.—6. zvečer. Vsak otrok plača mesečno eno krono. Sprejemajo se otroci od 10. do 14. leta. (Za starejše je namenjen »Ruski kružok«.) Priglasje sprejemata klubova tajnika: g. Pustoslemšek, red. »Slov. Nar.« od 3.—4. pop. in dr. Lah, red. »Dneva« od 11. do 12. dop.

—r— Izprememba zakona o šolskem nadzorstvu. Poslanec Ravnikar je na seji dež. zbora dne 10. t. m. poročal v imenu šolskega odseka o samostojnem predlogu poslanca E. Gangla o izpremembi točke 3. § 23. zakona z dne 23. oktobra 1912, dež. zak. št. 66. o šolskem nadzorstvu: Šolski odsek je pri razmotrivanju samostojnega predloga posl. E. Gangla prišel do zaključka, da je nasvetovana izprememba, po kateri smejo biti izvoljene v okrajni šolski svet tudi veččakinje-učiteljice, stvarno upravičena ter je zato sklenil, da je točko 3. § 23. zakona z dne 23. oktobra 1912 v tem smislu preurediti. Priloženi zakonski načrt odgovarja temu sklepu. Predlaga: 1. Priloženi zakonski načrt se ustavno odobri. 2. Deželni odbor se naroča, da zakonskemu načrtu izposluje Najvišje potrjenje. — Gangl predlaga, da bi se ta določba uveljavila tudi za ljubljanski mestni šolski svet. — Pri glasovanju se sprejme predlog z dostavkom posl. Gangla. — Tako so torej dobile učiteljice tudi pasivno volilno pravico.

—r— Dejanja kar naprej govore! Na Brdu pri Lukovici je nadučitelj in vzgojitelj tov. Ivan Tavčar, vzoren učitelj in vzgojitelj, znan pa tudi kot izborni hribozalec, jamski raziskovalec in član amaterfotografskega kluba. Klerikalni deželni odbor mu ni privoščil niti vinarja draginjske doklade, moral je živeti ob mesečni plači 84 kron. Kakor ravno čujemo, je ta vrli učitelj-značaj imenovan na c. kr. pripravništvu v Trst kot c. kr. učitelj. Tovarišu Tavčarju je čestitati k temu, to-

da kranjskemu šolstvu je to v škodo. Komaj pred pol meseca je šel učitelj Kovač, sedaj zopet Tavčar! Dejanja govore, toda le kot sramotna obtožnica klerikalni stranki, ki goni dobre učitelje iz dežele!

—r— Ljudsko šolstvo. Na mesto učiteljice Hermine Pelanove, ki ima v svrhu študij dopust, je imenovana za suplentino na dekliški ljudski šoli v Spodnji Šiški bivša suplentinja Marija Habetova. — Na mesto učitelja Franca Trošta, ki ima v svrhu študij dopust, je imenovana za suplentino na ljudski šoli v Hrušici bivša suplentinja v Šmartnu pod Šmarno goro Ljudmila Svetličičeva. — Na mesto učiteljice Jožefine Primožičeve, ki je zaradi študij na dopustu, je imenovana za suplentino na ljudski šoli v Črnomlju izpraznjena učiteljica Katarina Vrtačičeva. — Dež. šolski svet je pripustil absolvirano učiteljico kandidatino Emo Kraulandovo k brezplačni šolski praksi na dvo-razrednici v Zgornjem Mozlu in absolvirano učiteljico Marijo Erkerjevo k brezplačni šolski praksi na sedemrazredni zasebni dekliški ljudski šoli v sirotišnici v Kočevju.

Štajerske vesti.

—š— Narodna stranka za Štajersko je imela v Celju 5. t. m. svoj glavni zbor. Zaupniki so prihiti v obilnem številu, zborovanje je bilo prav lepo; kaže se beg iz klerikalne stranke tudi na Štajerskem.

—š— Deželni šolski svet štajerski proti uvedbi Widrove knjige »Moje prvo berilo«. Okrajna učiteljska konferenca za gornjegrajski in vranski okraj je letos sprejela z veliko večino predlog, naj se letos uvede Widrovo »Moje prvo berilo«, čeprav je g. okrajni šol. nadzornik govoril za Kruščovo knjigo. Od okrajnih šolskih svetov Gornjegrad in Vransko je došel na vsa šolska vodstva teh okrajev sledeči ukaz v nemščini: »Ker se je uvedba knjige »Moje prvo berilo« od Karla Widra samo za šolska okraja Vransko in Gornjegrad predlagala, se ta predlog vsled ukaza c. kr. deželnega šolskega sveta od 6. sept. 1913, št. 3/6204/2 1913, z ozirom na določbe art. III. naredbe c. kr. ministrstva za božično leto in pouk od 8. junija 1885, št. 10618 min. nar. list št. 17, ne more odobriti. O tem se naj takoj vse učiteljsko osebje obvesti. Predsednik okrajnih šolskih svetov, Müller.« — Tako je torej zopet zmagal sv. Birokracija. Jako čudno je, s kako naglico je dež. šol. svet uvedbo Widrove knjige prepovedal, dočim se na rešitev drugih predlogov mora dolgo čakati. Ker se je s tem ukazom privarici okrajne učiteljske konference, ki določi uvedbo šolskih knjig, kršila, oziroma postala iluzorna, svetujemo učiteljstvu omenjenih okrajev, naj postanejo pri uradnih okrajnih učiteljskih konferencah popolnoma pasivna in naj uvedejo šolske oblasti magari albanske šolske knjige. Učiteljstvo mora biti na »Gangebundu«. — Opozarjamo končno, da imata Goričar & Leskovšek v Celju še veliko zalogo starih »Začetnic«, ki se naj porabi v šolskem letu 1913/14, s čimer obvarujemo marljivo trgovca izdatne izgube. — Ali bi ne bilo o tem umestno izpregovoriti v državnem zboru?

—š— Iz ormoškega okraja nam pišejo: V zadnji številki »Uč. Tov.« sem čital o dejanjih učiteljskega zastopnika v okr. šol. svetu nekega okraja na ogrski meji. V pojasnilo konstatiram, da se naš okraj ne more ponašati s takim zastopnikom. Nasprotno: naš zastopnik je v okr. šolskem svetu v prvi vrsti učitelj in kolega ter se poteguje povsod za svoje tovariše — in četudi stoji sam med nasprotniki šole in učiteljstva. Kdor bi se morda zanimal za ime ubogega okraja, temu pošepčem na uho: V Ljutomeru imajo baje takega ptička!

Tovariš.

Goriške vesti.

—g— Slovensko politično društvo v Gorici je jako agilno. Vsak teden zboruje njegov odbor in rešuje naša narodna vprašanja. Drugi paragraf njegovih pravil se glasi: »Namen društva je razširjati politično izobrazbo med slovenskim ljudstvom, braniti njegove narodne pravice, delovati na to, da se povzdigne njegova narodna zavest in da se izboljša gospodarsko stanje vseh narodnih slojev.« — Vsak razumen in razsoden učitelj mora biti njegov član in marljiv propagator njegovih namenov. Tovariši, pristopite vsi od Predela do naših vrlih Brkinov, pa od Krmina do Ajdovščine v to novo politično organizacijo narodno mislečih goriških Slovencev! To društvo oklepa že sedaj enajst narodnih poslancev pri rodoljubnem delu za goriško Slovenstvo. In zakaj bi se ne pridružili tudi mi učitelji tem vrhim delavcem za povzdigo prosvete med našim ljudstvom? Saj je to naša sveta dolžnost! To društvo tvori sedanjo narodno goriško stranko, ki je izšla z lepo zmago iz zad-

njeja volilnega boja. Kaj bi bilo z nami učitelji, da ni rešilo to društvo potaplajoče se bivše narodno-napredne politike? Bili bi danes vsi Cankarjevi »Hlapci« in nad nami bi goriški Lampeti in Sušteršiči zavijali svoj bič! Iz same hvalečnosti do te mlade organizacije samostojnih narodnih politikov moramo pristopiti vsi učitelji k Slovenskemu političnemu društvu, da stremo moč naših nasprotnikov, ki imajo že v svojem programu načrtano načelo: »Boj šol in neodvisnemu učiteljstvu!« Vsakdo se lahko vpiše v to politično društvo pri društvenem tajniku v pisarni dr. Puca v Gorici vsak popoldne. Organizirajmo se tudi političsko, ker le organizacija nam prinese boljše čase! Potem pa v boj z agitacijo za društvene namene, ki so narodna zavest in gospodarska osamosvojitev!

—g— Poročil se je voditelj »Narodne šole« v Korminu tov. Josip Ribičič z gđ. Rozo Ariglerjevo.

—g— Dr. Ivan Bratina je imenovan asistentom ad personam v licealni knjižnici v Gorici.

—g— Interpelacija glede slov. gimnazij in ravnatelja dr. Bezjaka je vložil poslanec Rojec. Interpelacija omenja, kako so pometi z nemške gimnazije slovensko učno osebje in obsoja znani Bezjakov slučaj.

—g— Pred c. kr. izpraševalno komisijo za ljudske in meščanske šole v Gorici se prično prihodnji usposobitveni izpiti v ponedeljek, dne 10. novembra t. l. Pravilno opremljene prošnje je predložiti predpisanim potem pravočasno, tako da bodo vsaj do dne 31. oktobra t. l. v rokah ravnateljstva.

—g— Prememba med učiteljstvom. Alojzij Črnigoi, učitelj na šolskih zavodih društva »Šolski dom« v Gorici in Adolf Klavara, novo imenovani učitelji na javni ljudski šoli v Bovecu, sta se dogovorila, da menjata svoji mesti. C. kr. okrajni šolski svet v Tolminu in društvo »Šolski Dom« sta odobrila to zameno, in tako je prišel Al. Črnigoi na javno ljudsko šolo v Bovec, Ad. Klavara pa na zasebno deško šolo v Gorico.

—g— Novo društvo. Namestništvo je vzelo na znanje pravila podpornega zaloga »Simon Gregorčič« za uboge učence slovenske gimnazije v Gorici. Proponenti društva so profesorji Ipavec, Mastnak, Pirjevec, Prijatelj in Tabaj.

—g— Ali je Učiteljsko društvo za goriški okraj zapadlo? Tako se izprašujemo člani, ker že 6 mesecev nismo imeli zborovanja, niti delegatov nismo volili k 25letnici naše Zaveze. Kdaj nas mislijo sklicati k običajnemu društvenemu sestanku? Zadržni so nam rekli, da smo pod vplivom raznih neprijetnih dogodkov, zaradi katerih bi bilo boljše počakati z zborovanji, dokler se ti mučni oblaki nad nami ne razprše. — Dovolj neurja, naše potrpežljivosti je konec in mi hočemo vedeti, pri čem smo. Če so se na c. kr. okraj. šol. svetu v Gorici vršile velike nerednosti, da je bilo izmaknjenih okoli 150 tisoč K, nas prej ni smelo brigati, sedaj nas briga pa še manj. Odločno vendar moramo nastopiti, če bi hoteli gotovih faktorjev kriti ta primanjkljaj na račun in škodo goriškega učiteljstva. — Pavšal za snajenje šolskih prostorov, za kurjavo in pisarniške potrebščine so škandalozno majhni. — Prošli smo za povišanje pavšalov in kaj smo dosegli? Za to šolsko leto nam jih niti nakazali niso, niti v prejšnji izmeri ne. Torej ubogi učitelj naj zalaga šolo z vsemi potrebščinami, seveda iz hvalečnosti, ker je dobil tako izdatno draginjsko doklado. — Po vseh šolah kultivirane Evrope se vrši trikrat na leto temeljito snajenje ter se umivajo tla. Kako pa je v goriškem okraju s to zadevo? Če bi vsak tovariš povedal resnico, pridejo lepe stvari na dan. Pavšal za snajenje zadostuje kvečjemu za pometanje dvakrat na teden; umivanje atl je pa luksuz, ki ga mora iz svojega lastnega žepa plačati učitelj-voditelj, če se mu stidijo od umazanosti počrnela tla in se boji mrčesa. Čudno se mi zdi, da je v »Učiteljskem Tovarišu« tako malo dopisov iz našega okraja. Ali res ni omembe vredno, kar je vse letos doletelo učiteljski stan na Goriškem? Pri zborovanjih, katerih ni, ne moremo potožiti o naših križih in težavah, kot skromni ljudje se v ta namen tudi stanovskega lista ne poslužimo, temveč z zaupanja polnimi pogledi pričakujemo mano iz nebes! Za danes samo prvi zdihljaj!

Nekdo za več drugih.

—g— Telovado društvo »Sokol« v Št. Andrežu je uprizorilo v nedeljo, 5. t. m., E. Gangla štiridejansko rodovinsko dramo »Sin«.

—g— »Narodna prosveta« v Gorici priredi v mesecu oktobru t. l. predavanja po Krasu, in sicer: 11. oktobra v Sežani, predava dr. B. Vošnjak; Hrvati in Srbi. — 12. oktobra v Tomaju, predava dr. Marušič D.: Našega naroda čini in smotri. —